

پاپ فرانسیس نگران انسان

سیدعمادالدین طباطبایی

دانش‌آموخته حقوق و پژوهشگر مطالعات ادیان

اسقف اعظم بونوس آیرس، پدر خورشید مارو بر گولیو در غروب روز سیزدهم ماه مارس ۲۰۱۳ به‌عنوان اولین غیراروپایی در طول تاریخ کلیسای کاتولیک برای تکلیف‌زدن بر مسند حواری پطرس قدیس برگزیده شد. وی برای خود، نام فرانسیس اول را انتخاب کرد. این نام بی سابقه در میان ۲۶۵ پاپ پیشین، نشانگر آن بود که پاپ جدید نمی خواست رویکرد خود را به پیشوایان سلف منتسب کند. دیگر اینکه او با برگزیدن نام قدیس فرانسیس (فرانچسکو آسینسی) می خواست بر ساده‌زیستی خود- که بدان شهره بود- تأکید ورزد و به اتهام جدی و قدیمی تجمل‌گرایی واتیکان واکنش نشان دهد.

فرانسیس قدیس (Franciscus de Assisi) در اواخر قرن دوازده و اوایل قرن سیزده می‌زیست. او به‌عنوان بنیان‌گذار نظام رهبانی فرانسیسکان هیچ گونه‌تعلق مادی را جایز نمی‌دانست و از دنیا بریده بود، تا جایی که حتی مالکیت ساختمانی به‌عنوان کلیسا را نیز اجازه نمی‌داد این‌را مغایر با سنت عیسی مسیح می‌دانست. طبیعی بود که چنین آموزه‌هایی ابتدا با مخالفت‌های کلیسای کاتولیک مواجه شود، ولی سپس از طرف این نهاد به‌عنوان یک مشی زاهدانه -و نه لازم برای همگان- به رسمیت شناخته شد. از لطایف روزگار آن که بخش عمده‌ای از هزینه ساخت کلیسای سنت پیترو واتیکان-با آن همه تزئینات و جواهرآلاتی که برای ساختش به کارفته و ظاهری چون کاخ‌موزه به آن داده- به دست فرانسیسکان جمع‌آوری شد؛ چراکه آنها به‌سبب زهد و دنیا‌گریزی‌شان خوش‌نام و مورد عنایت مالی مؤمنان بودند، و از سوی دیگر آموزه‌هایشان به ایشان اجازه نمی‌داد مالی را برای خود نگه داشته یا مورد استفاده قرار دهند و به همین جهت مبالغ جمع‌آوری شده را به واتیکان می‌فرستادند.

بنابر این سابقه تاریخی، انتخاب چنین نامی از طرف پاپ جدید، برای خیل مسیحیانی که در آمریکای جنوبی، آفریقا و آسیا با تنگدستی دست‌وپنجه نرم می‌کنند و اشرافی‌گری حاکم بر دستگاه واتیکان را با ادعای ساده‌زیستی، نوع‌دوستی و کمک به فقرا سازگار نمی‌دانند، پیامی بسیار دلگرم‌کننده بود. رفتار پدر بر گولیو در دوره‌ای که اسقف اعظم بونوس آیرس بود- از جمله صرف‌نظر کردن از آشپز و راننده شخصی و استفاده از وسایل نقلیه عمومی- زمینه‌پذیرش چنین نامی (فرانسیس) را در افکار عمومی مهیا کرد و به نخستین تصمیمات او در دوره تصدی بر واتیکان نیز- مثل خودداری از اقامت در کاخ سکونت پاپ‌ها- پیشینی‌های ناظر بر چنین رویکردی را تقویت کرد. تأکید آشکار او در اولین شکرگزاری مقدس در میدان سنت پیترو شهر رم در ۱۷ مارس ۲۰۱۳ نشان داد که در خلال سال‌های بعد، نهادهای خدماتی و رفاهی کلیسای کاتولیک در سراسر جهان- اعم از مدارس و دانشگاه‌ها، بیمارستان‌ها و مؤسسات خیریه، و... هر چه بیشتر وقف مبارزه با فقر خواهند شد.

در همین راستا و در کنار کاهش حقوق کاردینال‌ها، حذف یارانه‌های کارکنان ارشد، و هدایت منابع به سمت حمایت از فقرا، واتیکان با تأسیس «دفتر خانه اقتصاد» در سال ۲۰۱۴، دوره‌ای سخت‌گیرانه از تمرکز مالی و شفافیت در فعالیت‌های اقتصادی کلیسای کاتولیک را آغاز کرد. انتشار گزارش‌های مالی سالانه و اجرای حساب‌رسی‌های خارجی، از جمله اقدامات مهمی بود که در جهت شفاف‌سازی و مسئولیت‌پذیری انجام شد تا منابع به‌طور مؤثرتری به مبارزه با فقر و نابرابری اختصاص یابند.

پاپ فرانسیس علاوه بر اولویت‌بخشی به «مبارزه با فقر و نابرابری»، با پیگیری سیاست «گفت‌وگو با دیگر ادیان و به‌ویژه اسلام» که در نخستین دیدار عمومی با سفرا و رؤسای هیئت‌های دیپلماتیک در واتیکان مورخ ۲۲ مارس ۲۰۱۳ به‌نمایش گذاشته شد، نهمین‌توانست چهره خندشمار شده کلیسا را در افکار عمومی به‌صورتی قابل توجه ترمیم کند، بلکه به کلیسای کاتولیک برای نقش آفرینی در مناسبات جهانی جانی تازه بخشید. به‌نظر نگارنده، پاپ فرانسیس پیونددهنده نقاط مثبت هر دو پاپ پیش از خود- ژان پل دوم و بندیکت شانزدهم- بود. از یک سو بنگریم به میراث پاپ ژان پل دوم (دوره زعامت ۱۹۷۸-۲۰۰۵)، او در پیگیری تصمیمات شورای واتیکان دوم تا بدان جا راسخ بود که حتی حاضر نشد نسبت به قرائت‌های دیگر در درون کلیسای کاتولیک انتطاف به خرج دهد؛ خواه این تفاسیر متفاوت، طالب اصلاحات بیشتر باشد، خواه نسبت به مصوبات شورای واتیکان دوم رویکرد سنت‌گرایانه‌تری برگزیده باشد. شورای واتیکان دوم (۱۹۶۲ تا ۱۹۶۵ میلادی) را باید امتداد شوراهای فراگیر (Ökumenisch/ Ecumenical- بین سال‌های ۳۲۵ تا ۷۸۷ میلادی) دانست. این شورا متشکل از «پرات‌ها» (Prälat/Prelate) از ریشه لاتین پراتوس به معنی برگزیدگان) شامل اسقف‌ها و افراد دره بالای کوری بود که با هدف «اجبورتامنتو» (Aggiornamento) یعنی انطباق با شرایط روز) تشکیل شد تا با بازبینی و بازتفسیر مبانی اعتقادی و آموزه‌های بنیادین الهیات کاتولیک، کلیسا و قوانین و مناسک آن را روزآمد کند.

یک سر طیف طردشدگان، معتقدان به الهیات‌هایی بخش قرار داشتند. الهیاتی که در دهه هفتاد میلادی در آمریکای لاتین شکل گرفته و توسعه یافت. این جریان که خود را «ندای محرومان» معرفی می‌کرد، واکنشی بود به حکومت‌های خودکامه و فساد اقتصادی آن کشورها. الهیات‌های بخش از یک سو محصول بافت شدیداً مذهبی کاتولیک جوامع آمریکای لاتین بود و از سوی دیگر ثمره نفوذ اندیشه‌های چپ‌مارکسیستی بر مبارزات حق طلبانه و برابری خواهانه در آن مقطع تاریخی.

در منتهای الیه دیگر طیف طردشدگان، می‌توان به اسقف اعظم فرانسوی مارسل لیفور (Marcel Lefebvre) اشاره کرد که منتقد دو مصوبه شورای واتیکان دوم، یعنی اصلاح مناسک (Liturgie/

(Liturgy) و تأکید بر رابطه با سایر ادیان بود. در هر دو مورد، بر خورد پاپ ژان پل دوم قاطع بود: محدودیت و طرد. او اما در عین حال، به همان اندازه نسبت به توصیه‌ها شور برای تقویت گفت‌وگو با سایر ادیان پیگیری بود و با دیگر باوران منعطف. به بیان دیگر، ژان پل دوم ضمن این که در فهم کاتولیکی خود، از نظر کلامی و چه‌سوا بیش از آن به‌واسطه سیاست کلیسایی، نسبت به درون کلیسای کاتولیک، سخت و متعصب بود، و بر خورداری از نوعی نگاه عرفانی به حقیقت (خدا) و پذیرش تجلی‌های متکثر آن نزد گروه‌های مختلف انسان‌ها (پیروان ادیان مختلف) چنان منعطف بود که در میان غیرمسیحیان نیز احترام و محبوبیت یافت. در یک جمع‌بندی، پاپ ژان پل دوم را از این نظر که طرفدار و پیرو سرسخت شورای واتیکان دوم بود، باید یک اصلاح‌گر دانست. از سوی دیگر میراث پاپ بندیکت شانزدهم (دوره زعامت ۲۰۰۵-۲۰۱۳)، را می‌توان در بازگشت به درون جهان مسیحی خلاصه کرد و او را محافظه‌کاری ترمیم‌گرا دانست. او پیش از آن که به سمت پاپی برگزیده شود، ۲۴ سال مسئولیت «جماعت ایمان» را بر عهده داشت؛ کمیته‌ای که اعضای آن از سوی پاپ منصوب می‌شوند و مسئولیت نگهداری از آموزه‌های کلیسا را در برابر «بدعت» (Häresie/Heresy) بر دوش دارد و سابقه آن به سال ۱۵۴۲ و محاکمات تفتیش عقاید بازمی‌گردد. ثمره آشکار این سنت‌گرایی، یکی در بی‌اعتنایی بلکه بی‌مهری با سایر ادیان از جمله اسلام بود، و دیگری در فراخواندن و بازپذیرش مطروودین پاپ ژان پل دوم که به‌خاطر بافشاری بر سنت و ایستادگی در مقابل مصوبات شورای واتیکان، رانده شده بودند. او در اظهار نظری صریح اعلام کرد که مصوبات شورای واتیکان دوم را نباید آموزه‌هایی نو تلقی کرد، بلکه آن تصمیمات تنها لباسی نو بر تن آموزه‌های قدیمی است تا در این زمانه برانزده به نظر برسد. پاپ فرانسیس اما از هر دو سلف خویش، آن قسمت مهربانی و گوش‌داری را برگرفت و قهر و غضب را وانهاد. وی، هم با درون جهان مسیحیت و هم با برون آن، بنا را بر گفت‌وگو و نزدیکی گذاشت. در هر دو جبهه، از آن جا که ادامه راه گشایش‌های دو پاپ پیشین بود، طبیعتاً به میزان زیادی مسیر برایش هموار شده بود. اما او همین توجه به ادامه راه، نه امری مفروض و ساده، که بسیار مهم بود، و ثانیاً او تلاش‌های پیشین را توسعه داد و با گام‌هایی بلند فراتر رفت. هم‌زمان، در ارتباط با جهان درون مسیحیت، مانند پاپ بندیکت شانزدهم زوف و متسامح بود و در پس نزدیکی بیشتر جهان مسیحیت برآمد. چه تلاش برای گفت‌وگو با دیگر شاخه‌های مسیحیت (ارتدوکس‌ها، پروتستان‌ها و کلیسای انجیلی) مثل دیدار تاریخی با پاتریارک کیریل پیشوای ارتدوکس روسیه (۲۰۱۶)، چه تلفیق مواضع کلیسا که مواجعه با تابوهایی همچون طلاق، سقط جنین و مسئله‌گر باشان، حتی اقدام بی‌سابقه‌انتصاب یک زن به‌عنوان قائم‌مقام دبیر شورای اسقفی و اعطای حق رأی به او (سال ۲۰۲۱) را می‌توان به‌عنوان مثال برشمرد؛ گام‌هایی که از پاپ بندیکت شانزدهم و مبنای الهیاتی‌اش برمی‌آمد.

در تعامل با جهان خارج از مسیحیت نیز، او همانند پاپ ژان پل دوم، به توصیه شورای واتیکان دوم برای گسترش گفت‌وگو با ادیان دیگر پایبند بود و با دیگر اندیشیان گنوده و اهل مصاحبت بود. خاصه در قبال جهان اسلام، اقدامات او گامی بلندتر از سلف خود محسوب می‌شد؛ از سفر به سرزمین‌های اسلامی مصر، امارات متحده عربی، مراکش، عراق و اندونزی میان سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۲۴، تا دیدارهای تاریخی با عالی‌ترتیب‌ترین علمای مسلمان، از جمله آیت‌الله سیدعلی سیستانی و شیخ احمد الطیب امام اعظم الزهری. همچنین دفاع او از اسلام در برابر اتهام افراط‌گرایی و تروریسم، رویکردی به‌مراتب فراتر از کارنامه پاپ ژان پل دوم محسوب می‌شد.

با این همه، گویی اهتمام او بر رویکردها، نه به‌واسطه مصوبات شورای واتیکان دوم و نه به‌جهت پیروی از آموزه‌های الهیات رایج کاتولیکی، بلکه بر خاسته از نگاه او به «انسان» بود. وی با مواضع صریح درباره تغییرات اقلیمی و بحران‌های زیست‌محیطی (سند سال ۲۰۱۵)، تأکید بر عدالت اجتماعی و مبارزه با نابرابری جهانی، مخالفت با ناسیونالیسم افراطی و دیوارسازی و سیاست‌های ضد مهاجرتی، انتقاد از توسعه صنعت تسلیحات که آتش جنگ طلبی را مدام شعله‌ورتر می‌کند، و سرانجام محکوم کردن جنایات اسرائیل و حتی پیشنهاد بررسی بین‌المللی درباره نسل‌کشی این رژیم و حمایت از تشکیل دولت فلسطین که مشخصاً در فضای سیاست اروپایی بسیار پررهنه است، کارنامه‌ای منحصر به‌فرد از خود به‌جا گذاشت.

در آخرین پیام رسمی او که یک روز پیش از درگذشت وی و به مناسبت عید پاک ایراد شد، بیش از هر چیز دغدغه صلح و امنیت برای «انسان» مشهود است. تاریخچه سخنانی که پاپ‌ها در دعوت عید پاک ایراد می‌کنند نشان می‌دهد که محوریت همواره بر دعوت به ایمان، ارتباط شخصی با مسیح و مشارکت در زیست کلیسایی بوده است. اما آخرین سخنرانی رسمی پاپ فرانسیس اول که یک روز پیش از درگذشت او در روز عید پاک ارائه شد، رویکردی کاملاً متفاوت داشت. به باور نویسنده، نگاه محوری به «انسان» و دغدغه صلح و امنیت برای نوع بشر به پاپ فقید امکان داد پیام مرتبط با روز رستاخیز مسیح را بیش از آن که به شخص مسیح یا به مقوله دین و ایمان بپردازد، به هشداری نسبت به وضعیت بحرانی «انسان» در مسئله فلسطین و وضعیت غزه، شرایط لبنان و سوریه، جنگ یمن و اوکراین، التهاب در قفقاز جنوبی میان ارمنستان و آذربایجان، تنش‌ها در بالکان غربی، خشونت در قاره آفریقا به ویژه کنگو و سودان و شاخ آفریقا تا جنگ و زلزله در میانمار، اختصاص دهد.

اشتفان هاید (Setfan Heid) متخصص تاریخ کلیسا، در مجموعه مقالات «شناخت دست اول از مفهوم کاتولیک، نوشته است: «از نظر پاپ بندیکت شانزدهم مسئولیت هدایت مردم و آموزش خلق، نه به‌عهد دانشگاهی الهیات، بلکه بر شانه اسقف‌هاست که باید پاسدار ایمان مردمان ساده باشند. هرکس که انجیل را می‌خواند، بدون دانش الهیات نیز بی‌واسطه تمامی ایمان رادری می‌یابد، گویی که خود مسیح با او سخن می‌گوید.» به نظر نگارنده، پدر خورشید مارو بر گولیو که در دوره اسقفی تجلی چنین آموزه و نگاهی بود، توانست در دوره زعامت خویش نه فقط پاسدار ایمان مردمان ساده، بلکه نگهبان حیات و کرامت ایشان باشد.

رئیس جمهور عصر دیروز در جلسه ویژه ستاد مدیریت بحران هرمزگان شرکت کرد

ایران امروز برای بندرعباس در عزای عمومی است

غم این کشته چند...

گروه خبر: به دنبال حادثه دلخراش انفجار و آتش‌سوزی در بندرعباس، دولت امروز را عزای عمومی اعلام کرد. مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور کشورمان نیز بعد از ظهر دیروز برای پیگیری میدانی حادثه، به بندرعباس رفت. نشست ویژه ستاد مدیریت بحران نیز با حضور رئیس‌جمهور، وزیر کشور و مقامات استانی برگزار شد. پزشکیان همچنین عصر دیروز از محل حادثه در اسکله شهید رجایی بندرعباس بازدید کرد. او همچنین در جریان حضور در مرکز استان هرمزگان، از مجروحان حادثه انفجار در اسکله بندرعباس نیز عیادت کرد. بر اساس آخرین اخبار رسمی تا لحظه تنظیم این گزارش، ۴۰ نفر در حادثه بندرعباس کشته و بیش از ۸۰۰ نفر نیز زخمی شدند. پیش از رئیس‌جمهور، اسکندر مومنی، وزیر کشور و فرزانه صادق مالوجر وزیر راه و شهرسازی به بندرعباس سفر کردند.

نگهداری کانتینرها بدون ساماندهی قابل قبول نیست

مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور، در جلسه ویژه ستاد مدیریت بحران هرمزگان که با حضور وزیر کشور و معاون اجرایی رئیس‌جمهور برگزار شد، ضمن اظهار تأسف از حادثه بندر شهید رجایی اظهار داشت: «حادثه‌ای که نباید اتفاق می‌افتاد، رخ داد، هر چند وقوع چنین حوادثی در دنیا حتی در کشورهای پیشرفته نیز سابقه دارد.» رئیس‌جمهور با اشاره به اولویت‌های مدیریت بحران تأکید کرد: «روند اول و اولویت نخست این است که ابتدا آتش‌سوزی مهار شود و از گسترش خسارت جلوگیری به عمل آید. بررسی دلایل وقوع حادثه و پیش‌بینی راهکارهای پیشگیرانه برای آینده، مرحله بعدی کار است.» پزشکیان با تأکید بر لزوم اصلاح روند نگهداری کانتینرها در بندر اظهار داشت: «در گفت‌وگو با استاندار مطرح شد که نگهداری بلندمدت ۱۲۰ هزار تا ۱۴۰ هزار کانتینر در

این بندر قابل قبول نیست. نباید کالاهایی که وارد می‌شوند ماه‌ها در بندر باقی بمانند؛ باید فرآیند ترخیص تسریع شود.» رئیس‌جمهور ضمن دستور به تیم‌های تخصصی استان و وزارتخانه‌های مرتبط، تصریح کرد: «ضروری است که یک مطالعه تطبیقی درباره مدیریت بندر در کشورهای پیشرفته انجام و راهکارهای اصلاحی با کمک دانشگاهیان، کارشناسان و مدیران باتجربه، تدوین شود. مطالعات تطبیقی باید ظرف یکی دو هفته جمع‌بندی تا در جلسه اتی با حضور مسئولان استان، تصمیمات نهایی در این زمینه اتخاذ شود.» پزشکیان با تأکید بر اینکه استمرار وضعیت فعلی در مدیریت بندر کشور پذیرفتنی نیست، خاطر نشان کرد: «بنیاد اجازه داد حتی یک‌دهم این حجم کانتینر بدون ساماندهی در بندر باقی بماند. برای این کار نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و اتخاذ تدابیر علمی و عملی هستیم و دولت آمادگی هرگونه همکاری در این زمینه را دارد.» پزشکیان با تأکید بر ضرورت حمایت همه‌جانبه از خانواده‌های آسیب‌دیده تصریح کرد: «باید پیگیری‌های لازم در خصوص خانواده‌ها، جان‌باختگان و آسیب‌دیدگان این حادثه انجام شود. هر کمکی که دولت باید ارائه دهد، جمع‌بندی شود تا تمهیدات لازم برای جبران مشکلات اتخاذ گردد.»

تشکیل کمیته ویژه با دستور وزیر کشور

اسکندر مومنی، وزیر کشور که از روز شنبه در بندرعباس حاضر بود روز گذشته دستور تشکیل کمیته ویژه رسیدگی به خسارات را صادر کرد. استانداری هرمزگان اعلام کرد: دستورالعمل‌ها و سازوکارهای جبران خسارات به‌زودی طی اطلاعیه‌های عمومی ابلاغ خواهد شد. طبق اعلام استانداری، برنامه‌های حمایتی لازم برای جبران خسارات آسیب‌دیدگان در دستور کار قرار دارد. پس از

در جریان ابهام برنامه ۴ ساله شهری و رای اعتماد به زاکانی مطرح شد:

سرگردانی یک‌ساله پایتخت

وروستا تحت عنوان «قانون اصلاح مواردی از قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران» است؛ بخشی که به‌ماهه ۲ مریوط می‌شود. در ماده ۲ این قانون تبصره فعلی ماده ۳ را در نظر دارد. طبق تبصره ماده ۲: «دوره مدیریت شوراهای شهر و روستا ۴ سال است که از ۱۴ مردادماه شروع شده و تا ۱۳ مرداد ۴ سال بعد خاتمه می‌یابد.» یعنی از دوره شوراها صحبت کرده است نه انتخاب شهردار.

او افزود: «در بندیک ماده ۸۰ قانون شوراهای انتخاب شهردار پرداخته است و قانونگذار در قانون اخیر تمدید شوراهای آن ورود پیدا نکرده است. در این بند آمده است: «اولین وظیفه شورای شهر به شرح زیر: «اولین مورد: انتخاب شهردار به مدت ۴ سال» است.» در تبصره ۴ اعلام شده شهرداری که برای ۴ سال انتخاب شده، استعفا داده یا برکناری توسط شورای شهر براساس مواد قانونی، تعلیق طبق مقررات دوره شهردار تمام می‌شود. بنابراین دوره شهرداران ۴ ساله است مگر بنا به تبصره ۴.»

اقراریان گفت: «در تمدید شوراها هیچ صحبتی مبنی بر تمدید شهرداران اعلام نشده است. قانونگذار گفته که دوره ششم و شهرداران و دهیاران منتخبین آنها در ۲۷ مرداد ۱۴۰۵ خاتمه یافته و دوره هفتم از ۲۸ خرداد شروع می‌شود. هیچ موضوعی راجع به تمدید دوره شهرداران اعلام نکرده است. اگر قانونگذار تصمیم به تمدید شهرداران گرفته بود باید بندیک ماده ۸۰ قانون وظایف شوراها را هم تغییر می‌داد. تفسیر برخی از نمایندگان مجلس این است که این به منزله دوره شهرداران است و برخی دیگر معتقدند که رای ما منزه رای اعتماد مجدد به شهرداران است.» او با اشاره به اینکه تابع تمام تصمیم‌گیری‌های مجلس به عنوان نهاد قانونگذار هستیم، تأکید کرد: «نکته مهم این است که آقای زاکانی هنوز رای اعتماد نصف بعلاوه یک را دارد؟ ما شاهد این هستیم که دوسوم به سه چهارم تبدیل شده و عملاً استیضاح شهردار تهران کاری نزدیک به غیرممکن شده است. برخی دوره شهرداران را کوتاه و فرصت را نامناسب برای استیضاح دانستند. این فرصت برای مجلس هم وجود دارد و مجلس در همین دوره وزیر اقتصاد را استیضاح کرد. اینکه در حوزه قانونگذاری در مورد شوراها یک رویکرد داشته باشیم و در مورد دیگر حوزه‌ها رویکرد دیگر، محل دقت است. به نظر تلاش‌هایی صورت می‌گیرد که دوره مدیریتی آقای زاکانی استمرار پیدا کند.

دوره شهرداری زاکانی تمام است

اما برخی از اعضای شورای شهر تهران معتقدند: «طبق قانون باید سر ۴ سال شهرداران دوباره رای اعتماد بگیرند.» یکی از این افراد **مهدی اقراریان، رئیس کمیته شهروندی و نظارت شورای شهر تهران** است. او در گفت‌وگو با هم‌میهن تأکید کرد: «قانون فعلی مبنی بر تمدید دوره شوراهای شهر

پریسا هاشمی

گزارشگر شهری هم‌میهن

مهدی اقراریان